

Subject Area
Social Studies Education

Year: 2022
Vol: 8
Issue: 94
PP: 470-481

Arrival
06 November 2021

Published
31 January 2022

Article ID Number
3806

Article Serial Number
26

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/ss.sj.3806>

How to Cite This Article

Dalli, C. & Hamarat, E. (2022). "Sosyal Bilgiler Eğitimi İçin Hangi Kitaplar Okunmalıdır? Düzey Düzey Okuma Listeleri"

International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:94; pp:470-481

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Sosyal Bilgiler Eğitimi İçin Hangi Kitaplar Okunmalıdır? Düzey Düzey Okuma Listeleri

Which Books Should be Read for Social Studies Education? Level Level Reading Lists

Caner DALLI¹ Ercenk HAMARAT²

¹ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Malatya, Türkiye

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

Ülkemiz ve Dünya'nın başat vatandaş yetiştirme dersi olan Sosyal Bilgiler, yeni yüzyılda önemli sorumluluklar ve görevler üstlenmiştir. Sosyal bilgiler; temel amacını gençlere yardım etmek ve onları kültürel açıdan dünya vatandaşları olarak geleceğe hazırlamak olarak görmektedir. Gençler geleceğe hazırlanırken en temel görevlerinden biri de okumaktır. Bu çalışmanın amacı; Sosyal Bilgiler öğretmen adayları, öğretmenleri ve lisansüstü öğrencilerine okuma önerileri sunmaktır. Araştırmanın yöntemi çalışmadaki sorun ve problemi bütüncül bir şekilde ortaya koyan nitel araştırmadır. Araştırmaya çeşitli üniversitelerden 33 akademisyen katılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada sunulan okuma listesi önerisi; alan eğitimi, meslek bilgisi ve genel kültür kategorilerine ayrılarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Okuma Önerileri, Genel Kültür, Meslek Bilgisi, Alan Eğitimi

ABSTRACT

Social Studies, which is the dominant citizen training lesson of our country and the world, has undertaken important responsibilities and duties in the new century. Social Studies; see its main purpose as helping young people and preparing them for the future as world citizens culturally. While preparing for the future, one of the most basic tasks of young people is to read. The aim of this study is to provide reading suggestions to Social Studies teacher candidates, teachers and graduate students. The method of the research is qualitative research that reveals the problem and problem in the study in a holistic manner. 33 academicians from various universities participated in the study. The data of the research were analyzed through content analysis. In the reading list proposal presented in the research; it is presented in categories such as field education, vocational knowledge and general culture.

Key Words: Social Studies, Reading Suggestions, General Culture, Vocational Knowledge, Field Education

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler, başarılı bir okul öğretim programının merkezindedir. Çünkü öğrencilerin dünyayı, kültürlerini, hayallerini, sorunlarını ve felaketleri görmeyi ve yorumlamayı öğrendikleri yer olarak bilinmektedir (Parker, 2010). Sosyal bilgilerin temel amacı gençlere yardım etmektir. Genç insanların; birbirine bağlı, kültürel açıdan zengin bir dünyada vatandaş olarak kamu yararı için bilinçli ve gerekçeli kararlar alma becerisini geliştirmeyi hedeflemiştir (Levstik ve Tyson, 2008).

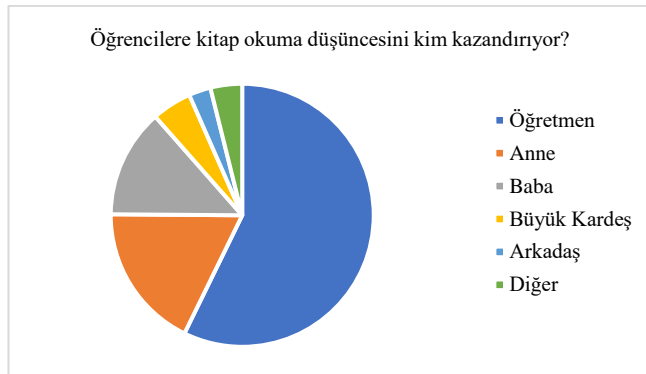
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar arasında öğrenciler okumaya teşvik edilmeye çalışılmıştır. Programda öğrencileri okumaya teşvik etmek için: "Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumalıdır" denmiştir (MEB, 2018). Bu bağlamda öğretmenlere çok büyük iş düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerine okumayı teşvik etmek için okul ortamında rol model olmalı ve onları uzun soluklu okuryazarlığa motive etmelidirler (Pala, 2019).

Okuma, insan için vazgeçilmez ve en temel özelliklerinden biri olmalıdır. Okuma, insanın içinde yer aldığı toplumsal ve kültürel hayatı tanıma, keşfetme, tecrübe etme onu değiştirme eylemlerine yaşam veren verimli bir eylemdir (Alver, 2005). Okuma terimi için bazı eserlerde ve bilim insanlarınca çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Okuma, bir sayfanın üzerindeki yazılı karakterlerin girdiği kılık olarak tanımlanır (Manguel, 2010). Arıcı (2018), okumayı "yazılı bir metni görüp kendine özgü bir biçimde anlamlandırmadır" şeklinde tanımlamıştır.

Çağdaş toplum olabilmek ve günümüz dünyası koşullarına ayak uydurabilmek için, düşünen ve sorgulayan bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Bu amacı gerçekleştirmek için bireye, okuma sevgisi ilkokuldan başlayarak

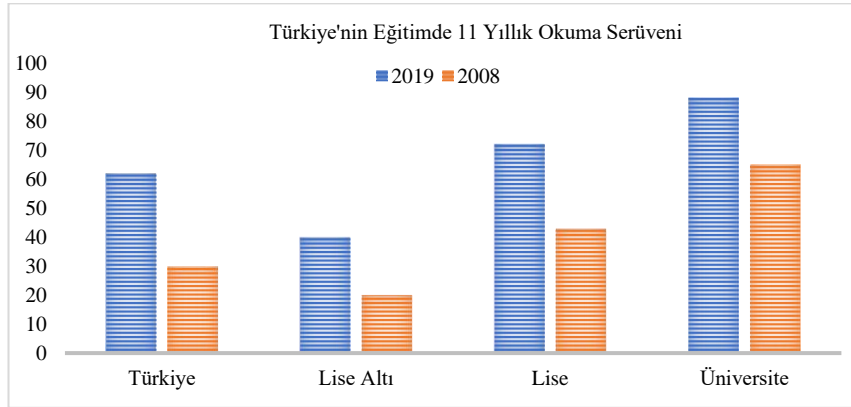
kazandırılmalı ve ortaokulda okuma kültürünü yaşam biçimi haline getirmesi sağlanmalıdır (İnce-Samur, 2018). Buna rağmen ülkemizde eğitim kurumlarından mezun olan öğrenci sayısı gittikçe artarken okuma alışkanlığı kazanan birey sayısı istenen seviyeye ulaşamamıştır (Deniz, 2015). Okuma alışkanlığı toplumların gelişmişlik düzeyini gösteren önemli bir göstergedir. Gelişmiş toplumlarda okuma becerisi ve kültürü yüksek insan portresi var iken; gelişmekte olan toplumların henüz okuma alışkanlığı, becerisi ve kültürü yeterince oluşmamıştır (Batur, Özcan ve Sağcan, 2019).

2013 yılından beri yaklaşık 70 ülkeden 3 yılda bir 15 yaş grubu öğrencilerin matematik, fen ve okuma becerilerini günlük hayatta ne kadar uyguladıklarını gösteren PISA yapılmaktadır. Türkiye 2012 yılında 65 ülkenin katıldığı sınavda matematik alanında 44., fen alanında 43., okuma alanında ise 42. sırada yer almıştır (Karaaslan, 2016). 2018 yılında yayımlanan raporda her 3 alanda da puanların arttığı fakat bu artışa rağmen okuma oranında 2012 yılındaki seviyeye ulaşamadığı görülmektedir (MEB, 2019). Öğrencilere kitap okuma düşüncesini kazandırma konusunda öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Türkiye’de büyükşehir merkezlerinde ilköğretim öğrencilerinin %57,3’üne öğretmenlerin kitap okuma alışkanlığı kazandırdığı görülmektedir (Arıcı, 2005).

Şekil 1. Öğrencilerin kitap okuma düşüncelerinin öğrenilmesi

Türkiye’de okuma kültürü üzerine 29 il örneklem alınarak yapılan “Türkiye Okuma Kültürü Araştırması” ülkemiz adına önemli veriler sunmaktadır. Son 3 ayda kaç kitap okudunuz sorusuna verilen cevaplar içinde; %70’i kitap okumadım derken, 1-2 kitap okudum diyenler %20, 2 veya daha fazla kitap okudum diyenler %10 oranında kalmıştır. Dünya’da son 1 yılda kitap okumadım diyenlerin oranı; ABD’de %24, Romanya’da %49, AB genelinde %32, Danimarka’da ise %18 oranındadır (Konda, 2019).

Şekil 2. Ülkemizin 11 yıl içinde kitap okuma serüveni

Ülkemiz, yapılan araştırmanın sonucuna göre okuma kültürü lehine bir değişim göstermiştir. Her ne kadar lise altı kademedeki istenilen seviyeye gelinirse de gelişmenin pozitif yönde olması kıymetlidir. Türkiye Kitap Pazarı Raporuna göre ise 2018 yılında öğrenci başına 1 akademik kitap bile düşmediği dikkat çekmiştir. 2019 yılında ise üretim %9,63 artsa da yine de 200’den fazla üniversite ve 4 milyondan fazla üniversite öğrencisinin yer aldığı ülkemiz için yeterli bir artış değildir (Türkiye Yayıncılar Birliği, 2019).

Alanyazın incelendiğinde ülkemizde kitap okuma önerilerine dair pek az sayıda çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Altun ve Ata (2008), “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalındaki Akademisyenlerin ve Öğretmen Adaylarının Başvuru Kitapları Üzerine Düşünceleri” isimli bir çalışma yaparak akademisyen ve öğretmen adaylarının görüşlerine başvurmuştur. Yıldırım (2013), “Eğitimciler İçin 100 Kitap Önerisi Üzerine Nitel Bir Çalışma” adlı araştırma yürütmüştür. Arıcı (2015) ise, “Türkçe Öğretmenleri/Öğretmen Adayları Ne Okumalı? -Bir ‘Okuma Listesi’” adlı bir çalışmada 100 kitaplık bir öneri listesi sunmuştur. Karagöz (2017), “Eğitimciler ve Çocuk Yazarlarının Görüşleri Bağlamında Ortaokul Öğrencileri Ne Okumalı? -Bir Liste Önerisi-” çalışmada da

100 kitaplık bir öneri listesi hazırlamıştır. Okuma önerisi ile ilgili alan uzmanlarından ne kadar çok öneri gelirse o kadar fazla okuma listesi ve okuyucu için referans ortaya çıkacaktır. Çalışma, alanyazında ortaya çıkan bu boşluğu doldurmaya yönelik yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma; doğal ortama duyarlılığın esas alındığı, bütüncül bir yaklaşımla, algıların ortaya çıkmasına fırsat tanıyan, tümevarımcı analiz ve araştırmada esneklik sağlamasından dolayı nitel bir araştırmadır (Balcı, 2015). Nitel araştırma, nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı olayların ve algıların olduğu gibi gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına dönük bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmacılar, çalışmadaki sorun veya problemin bütüncül resmini ortaya koymaya çalışırlar (Creswell, 2017).

Çalışmada katılımcıların belirlenmesinde amaçsal örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, “araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır” (Büyüköztürk vd., 2020, s.92). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Eğitimi alanındaki öğretim elemanları hedeflenmiştir. Öğretim elemanlarının belirlenmesi sürecinde “Yükseköğretim Kurulu Akademik Arama” olarak bilinen “YÖKAKADEMİK” web adresi kullanılmıştır. (<https://akademik.yok.gov.tr>) Bu adreste arama yapılırken öncelikle, temel alan aşamasındaki “Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme” sekmesinden temel eğitim bölümü seçilmiştir. Temel eğitim bölümünde yer alan Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümündeki 267 akademisyene araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu gönderilmiştir. Süreç devam ederken, bazı akademisyenlerin Sosyal Bilimler Eğitimi alanında da olduğu tespit edilerek toplam 345 akademisyene yarı yapılandırılmış görüşme formu ulaştırılmıştır.

Veri toplama süreci 05/12/2020 tarihinde başlamış ve 10/01/2021 tarihinde sonlandırılmıştır. Araştırmaya, ülkemizin 18 farklı üniversitesinde görev yapmakta olan 33 akademisyen gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmanın katılımcılarına pandemi koşulları etkisindeki süreçten dolayı elektronik posta yoluyla ulaşılmıştır. Bir akademisyen ile çevrimiçi araçlardan biri kullanılarak fikirleri alınmıştır.

Nitel araştırmalarda veriler; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerle toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun; analizlerin kolaylığı, görüşülen kişinin kendini ifade etme şansı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020, s.159). Formun hazırlanmasında alanyazın taranmış, tarama sonrası elde edilen veriler ışığında sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular için çalışma ile bağlantısı olmayan uzman görüşü alınmış ve iki Türkçe öğretmeni tarafından biçim ve içerik açısından farklı anlamlara gelebilecek unsurlara sahip olup olmama hususu değerlendirilmiştir. Görüşme formunda yer alan ve katılımcılara yöneltilen sorular şunlardır:

- ✓ Sosyal Bilgiler öğretmenleri / öğretmen adaylarına okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca açıklayınız mı?
- ✓ Sosyal Bilgiler eğitimi alanında yüksek lisans yapan öğrencilere okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca açıklayınız mı?
- ✓ Sosyal Bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrencilere okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca açıklayınız mı?

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, birbirine yakın verileri belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları düzenleyerek okuyucunun anlayacağı bir şekilde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İlk aşamada toplanan bütün kayıtlar kodlayıcı tarafından okunarak aşinalık kazanılması sağlanmıştır. İkinci aşamada akademisyenlerin verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış, üçüncü olarak ise benzer kategoriler daha genel kategoriler altında toplanarak meslek, genel kültür ve alan temalarına göre kategoriler kodlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde görüşüne başvuru alan akademisyenler kodlanarak (K; Katılımcı) kayıtlara geçirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formundan yola çıkarak katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) olarak hesaplanmıştır. Araştırma etiği açısından katılımcıların isimleri gizli tutulmuş ve katılımcılar K1,K2,K3... gibi kodlarla yer almıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, öğretmenlerinin, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin okumasında fayda göreceği kitapları bir araya getirmeyi temel hedef edinmiş çalışmanın ilk problem sorusu; “Sosyal bilgiler öğretmenleri / öğretmen adaylarına okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca

açıklar mısınız?” olarak belirlenmiştir. Bu problem sorusuna yönelik oluşturulan tablo ve katılımcı görüşleri frekans değerlerine göre sıralanıp oluşturulmuştur. Akademisyenler tarafından sadece yazar adı verilen fakat kitap adı verilmeyen öneriler listeye dahil edilmemiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler öğretmenleri / öğretmen adaylarına ilişkin lisans düzeyi alan eğitimi okuma önerileri

Kitap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Nutuk	Atatürk	10	12,3
Kutadgu Bilig	Yusuf Has Hacib	3	3,7
Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi	Şimşek & Kaymakçı	3	3,7
Orhun Abideleri	Ergin	3	3,7
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Erden	3	3,7
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Öztürk	3	3,7
Çankaya	Atay	2	2,4
Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları	Öztürk	2	2,4
Hikayelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi	Demir & Akengin	2	2,4
Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler	Akbaba	2	2,4
Modern Türkiye'nin Doğuşu	Lewis	2	2,4
Siyasi Coğrafya	Akengin	2	2,4
Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş	İnan	2	2,4
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Safran	2	2,4
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Dönmez & Yazıcı	2	2,4
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller	Öztürk& Otluoğlu& Keskin	2	2,4
Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi	Tokcan	2	2,4
Sosyal Bilgilerin Doğası	Barr & Barth & Shermis	2	2,4
Sosyal Bilgilerin Temelleri	Turan & Ulusoy	2	2,4
Tarihte Türkler	Güngör	2	2,4
Türk Milli Kültürü	Kafesoğlu	2	2,4
Vatandaşlık Bilgisi	Merey	2	2,4
Zeytindağı	Atay	2	2,4
20. yy. Siyasi Tarihi	Armaoğlu	1	1,2
Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme	Ata	1	1,2
Büyük Osmanlı Tarihi	Uzunçarşılı & Karal	1	1,2
Genel Fiziki Coğrafya	Atalay	1	1,2
İlkokul ve Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Eğitimi	Parker	1	1,2
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü	Çelik	1	1,2
“Makbul Vatandaş”ın Peşinde	Üstel	1	1,2
Modern Dünya Tarihi	Woodruff	1	1,2
Modern Türkiye'nin Oluşumu	Ahmed	1	1,2
Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi	Tay & Öcal	1	1,2
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Şimşek	1	1,2
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Zarrillo	1	1,2
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Teknolojinin Kullanımı	Ayaydın	1	1,2
Sosyal Bilgiler ve Toplum	İbret & Kaymakçı	1	1,2
Sosyotopya	Hamarat	1	1,2
Tek Adam	Aydemir	1	1,2
Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihi	Turan	1	1,2
Türkiye Beşeri Coğrafyası	Doğanay & Orhan	1	1,2
Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları El Kitabı	Kaymakçı & Demircioğlu& Demircioğlu	1	1,2
Türkiye’nin Fiziki Coğrafyası	Akengin & Dölek	1	1,2
	Toplam	81	100

Akademisyenler alan eğitimi ile ilgili 44 farklı kitap önerisinde bulunmuşlardır. Bu öneriler içerisinde en çok tercih edilen kitap, ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’e ait olan Nutuk olmuştur. Geriye kalan 5 kitaptan 3’ü Sosyal Bilgiler Öğretimi ile ilgiliyken diğer 2 kitap ise Tarih disiplini ile ilgilidir. Akademisyenler tarafından önerilen 44 kitabın genel ağırlığını Sosyal Bilgiler alan eğitimi kitapları oluştururken onu takiben Tarih disiplini ile ilgili kitaplar yer almıştır. Akademisyenlerin lisans kademesinde, Coğrafya disipliniyle ilgili diğer alanlara göre daha az öneri sunmaları dikkat çekmiştir.

Lisans düzeyinde alan eğitimi bilgisinin önemine değinen akademisyenlerin başvuru kaynağı olarak gösterdikleri okuma önerilerinin temelinde alana hâkim olma çabası yatmaktadır. Bu çabanın lisans düzeyinde edinilmeye başlanması, meslek yaşamlarında öğretmenlere fayda sağlayacağı fikri yatmaktadır.

Önerdiğim kitaplar doğrudan alana yönelik, ders kitabı niteliğinde özellikle öğretmen adaylarının mesleki bilgi ve deneyimlerini güçlendireceğini ve destekleyeceğini düşündüğüm; yürüttüğüm derslerde de kullandığım kitapları içermektedir. Ayrıca farklı öğretim yöntem ve stratejilerini öğretim süreçlerinde kullanabilmeleri noktasında destek olabileceği için ve alanında yapılan çalışmalarını takip edebilmelerini teşvik etmek amacıyla böyle bir liste sunmayı uygun buldum. (K1)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lisansda aldıkları tüm derslerini, ilgili derse temel oluşturan bir kitaptan takip etmelerinin önemli olduğu ve her derse yönelik bir kitap edinmeleri gerektiği görüşümdedir. (K2)

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ve öğretmenleri, öncelikle alan bilgisine ve alan öğretimine hâkim olmalıdırlar. Bu nedenle çalıştıkları alanın öğretimi ile ilgili literatüre hâkim olmaları gerekir. (K11)

Açıkçası ellerine geçen her fırsatta her türden kitap okumalarını tavsiye ediyorum. Bunda temel sebep muhakeme ve üst düzey düşünme becerileri ile okuryazarlık becerilerini arttırmak, okuma alışkanlıklarını pekiştirmek, alan ile ilgili derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlamak, tarihsel empati becerilerini geliştirmek ve insan olarak ufuklarının gelişmesini istemek. (K22)

Çalışmaya katılan akademisyenlerin lisans düzeyi öğretmen adayları ve öğretmenlere yönelik meslek kitap önerileri tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal bilgiler öğretmenleri / öğretmen adaylarına ilişkin lisans düzeyi meslek bilgisi okuma önerileri

Kitap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Emile	Rousseau	3	13,6
Öğretmen Olmak	Erdoğan & Cüceloğlu	3	13,6
Eğitim Sevgidir	Aydın	2	9
Açılın Ben Öğretmenim	Ataman	1	4,5
Başarısızlığın Olmadığı Okul	Glasser	1	4,5
Cezasız Eğitim	Güneş	1	4,5
Çokkültürlü Eğitime Giriş	Banks	1	4,5
Dünya Okulu	Khan	1	4,5
Eğitim Bilimlerine Giriş	Erden	1	4,5
Eğitim Psikolojisi	Slavin	1	4,5
Eğitim Sözlüğü	Demirel	1	4,5
Meslek Etiği ve Öğretmenlik	Karataş	1	4,5
Öğretme Sanatı	Demirel	1	4,5
Öğretmenim Bir Bakar Mısın?	Cüceloğlu	1	4,5
Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur Musun?	Yılmaz	1	4,5
Uzaktan Eğitim	Aydemir	1	4,5
Yaratıcı Öğrenciler	Robinson	1	4,5
	Toplam	22	100

Akademisyenler, öğretmen adayları ve öğretmenlere meslek bilgisi ile ilgili 17 farklı kitap önerisinde bulunmuşlardır. En çok önerilen iki kitap Emile ve Öğretmen Olmak olarak tespit edilmiştir. Kitapların genel olarak öğretmenlerin meslek gelişiminde öğrencileri ile kuracakları olumlu iletişim ve hayatlarına dokunduklarında alacakları geri dönüşler üzerine kurulu olduğu görülmektedir.

Özellikle Münire Erden’in Eğitim Bilimlerine Giriş kitabının önerilmesinde lisans düzeyinde meslek eğitiminin temelini atılacağına dair kuvvetli inancın varlığıyla ilgiliyken Ayhan Aydın’ın Eğitim Sevgidir kitabının önerilmesinde ise mesleğin sevgi ile yürütülmesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Münire Erden hocamızın, Eğitim Bilimlerine Giriş kitabını önermemdeki temel sebep özellikle öğretmen adaylarının öğrenci olduğu süreçte eğitim bilimlerine dair sağlam temeller inşa edebilmeleri için okunması yararlı olacağı düşüncesidir. (K5)

Eğitim Sevgidir adlı eserde öğretmenliğin bir sevgi mesleği olduğu ifade ediliyor. Bu eserde sevgi çok farklı bir bakış açısıyla ve geniş bir yelpazede ele alınmış. Kitap okunduğunda öğretmenlik yaşamına mutlaka yansımaları olacaktır. Bundan dolayı öneriyorum. (K21)

Akademisyenlerin, meslek alanı ile ilgili kitap önerilerinde özellikle üzerinde durdukları konu öğretmenliğin uygulama alanında karşılaşılan sorunlar ve çözümlerine yönelik olduğu görülmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin nasıl yapılabileceğine dair çeşitli kitaplar okunabilir. Öğretmenlik teoride farklı uygulamada farklı gözükür bir meslektir. Öğretmen adaylarının teoride öğrendiği bilgileri gerçek durumlara nasıl uyarlayabileceklerine dair çeşitli örnekler üzerinden öğrenme yoluna gitmelidirler. (K7)

Bu kitaplar öğretmen ve adayların: İçinde yaşadığımız yüzyılı daha iyi anlamalarına yardımcı olacaktır. Eğitimin asıl işlevini daha iyi kavramalarına katkıda bulunacaktır. Eğitim ve öğretimi bütün çocuklara uygun hale getirebilmelerine yardımcı olacaktır. Türkiye ve dünyaya farklı gözlerden bakmalarına yardımcı olacaktır. (K31)

Araştırmaya katılan akademisyenlerin lisans adına öğretmen ve öğretmen adaylarına genel kültür ile ilgili okuma önerileri tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmenleri / öğretmen adaylarına ilişkin lisans düzeyi genel kültür okuma önerileri

Kıtap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Beyaz Zambaklar Ülkesinde	Petrov	6	8,5
Eleştirel Pedagoji	Freire	3	4,2
Okulsuz Toplum	İllich	3	4,2
Tüfek, Mikrop ve Çelik	Diamond	3	4,2
1984	Orwell	2	2,8
21. Yüzyıl için 21 Ders	Harari	2	2,8
Bu Ülke	Meriç	2	2,8
Bülbülü Öldürmek	Lee	2	2,8
Devlet	Platon	2	2,8
Küçük Prens	Saint – Exupery	2	2,8
Prens	Machiavelli	2	2,8
Safahat	Ersoy	2	2,8
Sapiens	Harari	2	2,8
Sofie'nin Dünyası	Gaarder	2	2,8
Toplumsal Sözleşme	Rousseau	2	2,8
Türkiye'nin Maarif Davası	Topçu	2	2,8
Ütopya	More	2	2,8
Cesur Yeni Dünya	Huxley	1	1,4
Değişim Tohumları	Hobhouse	1	1,4
Fahrenheit 451	Bradbury	1	1,4
Ferrari'sini Satan Bilge	Sharma	1	1,4
Güneş Ülkesi	Campanella	1	1,4
İnsan Nasıl İnsan Oldu	İlin & Segal	1	1,4
Küçük Şeyler	Dökmen	1	1,4
Memleketimden İnsan Manzaraları	Hikmet	1	1,4
Medya Denetimi	Chomsky	1	1,4
Nur	Kutlu	1	1,4
Osmancık	Buğra	1	1,4
Pembe İncili Kaftan	Seyfettin	1	1,4
Toprak Ana	Aytmatov	1	1,4
Yeni Atlantis	Bacon	1	1,4
	Toplam	70	100

Çalışmaya katılan akademisyenler genel kültür alanında öğretmen adayları ve öğretmenlere toplam 31 farklı okuma önerisinde bulunmuşlardır. Listenin en başında Finlandiya eğitim sisteminde çığır açan bir dönemi anlatan Beyaz Zambaklar Ülkesi kitabı yer alırken; tarih, kültür ve edebiyatımızın önemli eserleri de lisans döneminde okunması için öneriler arasına eklenmiştir.

Akademisyenlerin en çok önerdiği Beyaz Zambaklar Ülkesi eserinin lisans öğrencilerinde çalışma azimleri ve umutlarını aşılmasında önemli bir rol oynayacağı düşüncesi yatmaktadır. Bunun yanı sıra Tüfek, Mikrop ve Çelik başta olmak üzere son dönemin kültürel anlamda sık tüketilen kitaplarından olan tarihçi Harari'nin kitaplarını önerme sebeplerine değinmek gerekebilir.

G. Petrov'un Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabı önermemde; Çalışmanın, azmin, umudun yaşam felsefesi haline getirildiğinde bir toplumun ayağa kalkma sürecine nasıl etki ettiğini anlamlandırmak adına yapılar arasında değerlendirilebilir. (K4)

Tüfek, Mikrop ve Çelik/ Sapiens/ İnsan Nasıl İnsan Oldu gibi antropolojik veya fütürist kitapların okunması insanlığın gelişimi/evrimi ve geleceğin tasavvuru için oldukça önemlidir. (K16)

Akademisyenler, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ve öğretmenlerine kültürel zenginliği pekiştirecek tavsiyelerde bulunmuşlardır. Sosyal Bilgiler alanının çok geniş olması okuma yelpazesini de oldukça büyütmüş ve bu durum tavsiyelere de yansımıştır.

Bir Sosyal Bilgiler Öğretmen adayı en başta Cengiz Aytmatov'un Toprak Ana'sı ile başlamalı, sonra Ömer Seyfettin'in Pembe İncili Kaftan'ı ile devam etmelidir. Bunlar başlangıç kitapları olarak görülebilir. Mustafa Kutlu/Nur, sonrasında Osmancık/Tarık Buğra ile yola devam etmelidir. Bunlarla birlikte Türk Sanat Müziği seçmeleri, Türk Halk Müziği seçmeleri dinletilmelidir. (K7)

Sosyal Bilgiler çok geniş bir alan olduğu için bu alanla ilgili genel kültüre de sahip olmaları gerekmektedir. Sosyal bilgilerin entegre yapısını görebilmeleri adına farklı sosyal bilimlerden çeşitli eserleri okumaları gerekir. (K14)

Öğretmen adaylarının okudukları bilim dalıyla ilişkili birçok kitap okuyabilirler. Bunlar, kişisel gelişimi temele alan eğitim kitapları, tarih, sosyoloji, sanat vb. temalı kitaplar olabilir. (K18)

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan akademisyenlerden yüksek lisans öğrencileri için okuma önerileri istenmiştir. Bu öneriler akademisyenlere “Sosyal Bilgiler eğitimi alanında yüksek lisans yapan öğrencilere okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca açıkla mısınız?” sorusu ile yöneltilmiştir. Tablo 4’te akademisyenlerin önerdikleri kitaplar frekans dağılımıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans öğrencilerine ilişkin alan eğitimi okuma önerileri

Kitap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Modern Türkiye'nin Doğuşu	Lewis	4	14,2
Araştırmaya Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi	Açıkalın	2	7,1
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Öztürk	2	7,1
Sosyal Bilgilerin Doğası	Barr & Barth & Shermis	2	7,1
Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları El Kitabı	Demircioğlu & Kaymakçı & Demircioğlu	2	7,1
Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi	Binbaşıoğlu	1	3,5
Coğrafya ve Kültür	Tanrıku	1	3,5
Kısa Türkiye Tarihi	Karpat	1	3,5
Seyahatname	Çelebi	1	3,5
Social Studies for Elementary School Children Developing Young Citizens	Martorella	1	3,5
Sosyal Bilgiler Eğitimi	Dilek	1	3,5
Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri	Ata & Bağcı	1	3,5
Sosyal Bilgiler için Çoklu Okuryazarlıklar	Gençtürk & Karatekin	1	3,5
Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu	Sönmez	1	3,5
Tarih Eğitimi Etkinlik Örnekleri Kitabı	Köksal	1	3,5
Tarih Nedir?	Carr	1	3,5
The Social Studies wars. Now and then.	Evans	1	3,5
Türk Eğitim Tarihi	Akyüz	1	3,5
Türkiye’de Çağdaşlaşma	Berkes	1	3,5
	Toplam	28	100

Akademisyenler, Sosyal Bilgiler Eğitiminde yüksek lisans yapan öğrencilere 19 farklı okuma önerisinde bulunmuşlardır. Yüksek lisans kademesinde Sosyal Bilgiler alanına daha farklı bakabilen, felsefesini anlamakta çaba gösteren uzmanlar yetişmesi için öneriler getirilmiştir. Katılımcıların tarafından ortaya konan okuma önerileri tarih disiplini ve alan eğitimi ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Lisansüstü düzeyde öğrencilerime daha çok makale ve tez çalışmalarına yönelik okumalar önermekteyim. Yüksek lisans düzeyinde öğrencilerin Sosyal Bilgilerin bir ders olmakla birlikte bir çalışma alanı olduğunu keşfetmelerini sağlamaya yönelik yurt içi ve yurt dışında yer alan Sosyal Bilgiler öğretimi kitaplarını kapsamlı bir biçimde incelemelerinin sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle Sosyal Bilgilerin doğasını, amacını, önemini ele alan temel nitelikteki Sosyal Bilgiler öğretim kitaplarının incelenmesinin önemli olduğunu söyleyebilirim. Böylece yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerin Sosyal Bilgiler çalışma alanına yönelik kendi tanımlarını/görüşlerini geliştirmelerinin de sağlanmasının olanaklı olacağı görüşündeyim.(K2)

Yüksek lisans öğrencilere Sosyal Bilgiler Eğitimi ve öğretiminin doğasını, felsefesini anlatacak kitaplar okumalarını tavsiye edebilirim. Zira öğretimini yapacağımız bir alanın/disiplinin öncelikle felsefi ve kavramsal alt yapısını, onu oluşturan unsurları bütünsel biçimde kazandıracak anlayışı geliştirmek önemlidir. Neyi, neden/niçin öğreteceğini bilmeyen insanlara nasıl öğreteceğinizi anlatmanızın da bir önemi olmadığını düşünüyorum. (K33)

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencilerine İlişkin Meslek Bilgisi Okuma Önerileri

Kitap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Büyüköztürk	7	22
Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri	Yıldırım & Şimşek	6	19
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Karasar	3	9,3
Tez Nasıl Yazılır	Eco	2	6,25
Akademik Etik	Aydın	1	3,1
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Ekiz	1	3,1
Bilimsel Araştırmanın Mantığı	Popper	1	3,1
Durum Çalışması Araştırması	Yin	1	3,1
Eğitim Araştırmacıları için SPSS Uygulamalı İstatistik	Kilmen	1	3,1
Eğitim Felsefesi	Noddings	1	3,1
Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş	Creswell	1	3,1
Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Oral & Çoban	1	3,1
Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri	Patton	1	3,1
Nitel Araştırma Yöntemleri	Creswell	1	3,1
Nitel Veri Analizi	Miles & Huberman	1	3,1
Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik	Büyüköztürk	1	3,1
Tez Nasıl Yazılır?.	Murray	1	3,1

Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri	Yılman	1	3,1
	Toplam	32	100

Araştırmaya katılan akademisyenlerin yüksek lisans kademesindeki Sosyal Bilgiler öğretmenlerine en çok öneride bulunduğu alan meslek bilgisi olmuştur. Yüksek lisans öğrencilerine 19 farklı okuma önerisi verilirken, bu aşamada bilimsel araştırma, yöntem ve etik konularının öğreniminde eksiklikler olduğu vurgulanmıştır. Bu eksikliğin giderilmesinde sunulan kaynakların dahi yeterli olmayabileceği, bunun içinde ek olarak güncel makale takibi yapmaları ve alandaki gelişmeleri, yayınları yakından takip etmeleri gerekliliği vurgulanmıştır.

Umberto Eco’nun Tez Nasıl Yazılır kitabı, yüksek lisans yapmaya karar vermiş bilim uzmanı adaylarının bir bilimsel araştırmanın serüveninde ona yol arkadaşı olabileceği bir eser. Ek olarak ideolojik olarak uzak olduğunuz bireylerden dahi yeni bilgiler öğrenebileceğimizi, dinlemeyi, saygıyı da ele almaktadır. (K4)

Bilimsel araştırma nasıl yapılır bununla ilgili kitaplar okunmalıdır. Çünkü hayatın her alanında problemle karşılaşılıyor. Bu problemlere bilimsel açıdan yaklaşım geliştirmek son derece önemlidir. (K13)

Yüksek lisans, akademik hayatın ilk basamağı olduğu için ve öğrenciler bir araştırma tezi yazacakları için temel bilimsel araştırma yöntemlerine hâkim olmaları beklenir. Bu nedenle yüksek lisansta öğrenciler daha öncelikle araştırma yöntemleri ile ilgili yayınlar konusunda mümkün olduğunca yayın okumaları gerekmektedir. Zira bu konuda gözlemlerimiz öğrencilerin çok zayıf olduğunu göstermektedir. (K14)

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencilerine İlişkin Genel Kültür Okuma Önerileri

Kıtap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Eğitim Bir Kitle İmha Silahı	Gatto	3	13
Büyük Didaktika	Comenius	2	8,6
İyi Vatandaş ve İyi İnsan	Yücel	2	8,6
Türkiye’nin Maarif Davası	Topçu	2	8,6
Denemeler	Montaigne	1	4,3
Eğitimli Zihin	Egan	1	4,3
Gazi Mustafa Kemal Atatürk	Ortaylı	1	4,3
Hangi Batı	İlhan	1	4,3
Hayvan Çiftliği	Orwell	1	4,3
Eğitim Felsefesi	Noddings	1	4,3
İki Kültür	Snow	1	4,3
İnce Memed	Kemal	1	4,3
Maarifimizin Ana Davaları ve Bazı Hal Çareleri	Turhan	1	4,3
Ölü Ozanlar Derneği	Kleinbaum	1	4,3
Şeker Portakalı	Vasconcelos	1	4,3
Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi	İpekçi	1	4,3
Türkiye’de Toplum ve Siyaset	Mardin	1	4,3
Türkiye’ye Aşk Mektupları	Masala	1	4,3
	Toplam	23	100

Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında yüksek lisans yapan öğrencilere akademisyenler tarafından genel kültür alanında 18 farklı kitap önerisi sunulmuştur. Ortaya konulan önerilerin pek çoğu eğitim eksenli olmakla birlikte, alan uzmanı olacak öğrencilerin düşünce dünyalarını kültürel anlamda zenginleştirecek öneriler olduğu görülmektedir. Yüksek lisans kademesinin akademik kariyerin ilk basamağı olarak görülmesinden dolayı öneriler geniş bir perspektifle sunulmuştur.

Ölü Ozanlar Derneği kitabı farklı ve sıra dışı öğretim yöntemleri kullanan bir öğretmenin öğrencilere dokunuşunu anlatan önemli bir kitap. (K21)

Hasan Ali Yücel- İyi İnsan İyi Vatandaş; Comenius- Büyük Didaktika; Montaigne- Denemeler gibi kitapları önermemin temel sebebi, muhakeme ve üst düzey düşünme becerileri ile okuryazarlık becerilerini arttırmak. Değerlendirme, yorum yapabilme gibi taksonomi açısından üst düzey basamak becerilerine yönelik ders işlemek. Vatandaşlığın, demokrasinin gelişimini tarihsel empati becerisiyle çözümlenmelerini sağlamak ve felsefe yapmak. (K20)

Bu eserler bu alanda lisansüstü çalışma yapanlar için hem alan adına birer başucu kitabı hem de Sosyal Bilimler adına kültürlenmelerini sağlayacak önemli genel kültür eserleridir. Sosyal Bilimler çok boyutlu düşünmeyi ve olaylar ve olgulara karşı bu çerçevede hareket edilmesini zorunlu kılar bu eserlerin bu amaca hizmet edebileceğini düşünüyorum. (K30)

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan akademisyenler Sosyal Bilgiler Eğitiminde öğrenim gören doktora öğrencileri için okuma önerilerini “Sosyal Bilgiler eğitimi alanında doktora yapan öğrencilere okumalarını önereceğiniz kitaplar nelerdir? Önerilerinizin sebebini kısaca açıklar mısınız?” sorusunu cevaplayarak vermişlerdir. Tablo 7’de akademisyenlerin alan bilgisi ile ilgili önerileri yer almaktadır.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencilerine İlişkin Alan Bilgisi Okuma Önerileri

Kıtap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
20. yy. Siyasi Tarihi	Armaoğlu	1	10
Handbook of Research in Social Studies Education	Levstik & Tyson	1	10
Mukaddime	İbni Haldun	1	10
Siyasetname	Nüzamülmülk	1	10
Social Studies and The Social Order	Stanley	1	10
Social Studies Today: Research and Practice	Parker	1	10
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Şimşek	1	10
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Safran	1	10
Hayvan Çiftliği	Orwell	1	10
Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları El Kitabı	Demircioğlu & Kaymakçı & Demircioğlu	1	10
Türkiye’nin Demokrasi Tarihi	Çavdar	1	10
	Toplam	10	100

Çalışmaya katılan akademisyenler, doktora aşamasına gelmiş alan uzmanı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin alan eğitimi ile ilgili literatüre hâkim ve neredeyse bütün kitapları tarayıp okumalarını beklemektedir. Bu açıdan okuma kültürlerini geliştirmek, disiplinler arası bakış açısı kazandırmak adına doktora grubu öğrencilerine 10 farklı okuma önerisi sunmuşlardır. Bu öneriler içinde uluslararası literatüre ait kaynaklar önemli bir yer teşkil etmiştir.

Doktora düzeyindeki öğrencilere, yüksek lisans düzeyinde önerilen kaynaklarla birlikte Sosyal bilgiler alanında yapılan araştırmalar ve bu araştırmaların alana sağladığı katkılar, alanyazında araştırma yapılması gereken konuların keşfedilmesinin sağlanması vb. için daha çok araştırma temalı bölümlerden oluşan kitaplara yönelik okumalar önerebilirim. (K2)

Doktora çalışması yapan kişilerin artık her alandan ve her seviyeden okumalar yapabilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir önceki basamaktakiler okunmamışsa onlar okunmalı, bunlara ek olarak İbn-i Haldun’un Mukaddimesi en azından bir bölümü tahlil edilerek okunmalıdır. (K10)

Doktora aşamasında, öğrencilerin daha ayrıntılı, daha kapsamlı ve daha bir konuya özgü araştırma yöntemi kitapları okumalarını tavsiye ederim. Çünkü doktora tezi akademik hayatın en önemli dönüm noktalarından biridir, bu dönemde edinilen bilgiler ileride bir akademisyen olacak öğrenciler için kalıcı bir özellik gösterecektir. Bu dönemde öğrenciler zaten tez konuları ile ilgili okumalar yapacaklardır, bu bakımdan araştırma yöntemleri konusunda kendilerini iyice geliştirmeleri onların lehine olacaktır. Bu dönemde yine Sosyal Bilgilerin çok disiplinli yapısından hareketle çeşitli Sosyal Bilim dallarına ait kitapları okumaları onların ufkunu geliştirecektir. Bu dönemde biyografiler okunabilir. Sosyoloji, antropoloji, sosyal psikoloji ve psikoloji dallarında biyografiler ve araştırma yöntemlerine dair kitaplar okumalarını tavsiye ederim. Bu, onların karşılaştırmalar yapmalarına ve daha geniş bir perspektife sahip olmalarına yardımcı olacaktır. (K14)

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencilerine İlişkin Meslek Bilgisi Okuma Önerileri

Kıtap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Nitel Araştırma Yöntemleri	Creswell	2	11,1
Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri	Yıldırım & Şimşek	2	11,1
Araştırma Deseni	Creswell	1	5,5
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Ekiz	1	5,5
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Karasar	1	5,5
Bilim Felsefesi	Yıldırım	1	5,5
Durum Çalışması Araştırması	Yin	1	5,5
Eylem Araştırması El Kitabı	Johnson	1	5,5
Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş	Creswell	1	5,5
Nitel Araştırma	Merriam	1	5,5
Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri	Patton	1	5,5
Nitel Veri Analizi	Miles & Huberman	1	5,5
Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı	Sönmez	1	5,5
Tez Nasıl Yazılır?	Eco	1	5,5
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme	Kilimci	1	5,5
	Toplam	18	100

Çalışmaya katılan akademisyenler Sosyal Bilgiler Eğitimi doktora öğrencileri için 17 farklı meslek bilgisi gerektiren okuma önerileri sunmuşlardır. Özellikle yüksek lisansta edinmeleri gereken yöntem ve araştırma becerilerinde ihtisaslaşmaları ve farklı yöntemler kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Akademisyenlerin önerdiği kitaplar arasında araştırma ve yöntem kitaplarının ağırlığı dikkat çekerken bilim felsefesine de yönelik bir okuma önerisi getirilmiştir.

Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik kitabını öneriyorum. Çünkü bilimsel araştırmalarda verilerin analizi sürecinde bilgi eksikliğini tamamlamak ve yeterli düzeyde bulguları yazabilmek için okunması gerekir. (K15)

Araştırma yöntem ve tekniklerine yönelik kaynaklara hem yüksek lisans hem de doktora eğitimi sürecinde sıklıkla ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle yöntem konusunda literatürde yaşanan kafa karışıklığını gidermenin yegâne yolu birinci elden

kaynaklara ulaşmaktır. Lisansüstü eğitim sürecinde veri analizi ve yöntemleri konusunda öğrencilerin daha donanımlı olması için her iki eğitim düzeyinde de benzer kaynaklı önerebiliriz. (K26)

Bilimsel araştırma yeterliliğini kazanmaları için yazılan kitaplar okunabilir. Araştırmanın nasıl yapılacağı, analiz değerlendirme ve raporlaştırmanın nasıl yazılacağı tartışma ve sonuçların nasıl nitelikli hale getirileceğini doktora öğrencisi olarak bilmelidirler. (K33)

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencilerine İlişkin Genel Kültür Okuma Önerileri

Kitap Adı	Yazarı	Frekans	Yüzde
Türlerin Kökeni	Darwin	2	13,3
Bir Ömür Nasıl Yaşanır	Ortaylı	1	6,6
Bireyselleşmiş Toplum	Bauman	1	6,6
Eğitim ve İktidar	Apple	1	6,6
Fikirler Tarihi	Watson	1	6,6
Finlandiya Eğitim Devrimi	Sahlberg	1	6,6
Geleceğin Endüstrileri	Ross	1	6,6
İslam ve Batı	Kalın	1	6,6
Kültür ve Dil	Kaplan	1	6,6
Kültür ve Medeniyet	Topçu	1	6,6
Kültürün Kökenleri	Girard	1	6,6
Ocağımız Sönmesin	Özdek	1	6,6
Tohum ve Toprak	Delaney	1	6,6
Türkçülüğün Esasları	Gökbalp	1	6,6
	Toplam	15	100

Araştırmaya katılan akademisyenler, doktora eğitimi alan Sosyal Bilgiler alan uzmanı ve öğretmenlerine 14 farklı kitap okuma önerisinde bulunmuşlardır. Bu öneriler, doktora aşamasında olan Sosyal Bilgiler alan uzmanları için oldukça geniş bir okuma perspektifi çizmiş ve farklı dallarda da bilgi sahibi olmaya yönelik öneriler getirilmiştir.

Refik Özdek'in Ocağımız sönmesin kitabında deyim yerindeyse göçün ciğer yakan tarafını, üstelikte bunu yaşayan birinin ağzından anlatıyor. Bizde 93 Harbi olarak bilinen 1877-78 yıllarında Türkler için bir faciaya dönüşen savaşın yaşattığı acılardan bahsediliyor. Savaş sebebiyle Tulçe'den yola çıkan bir Türk göç kafilesinin İstanbul'a yolculuğunun hikayesi anlatılıyor. Ki asıl yol hikayesi çok zor ve meşakkatli. Yola çıktıklarında her biri sağlıklı olan, eşyaları, paraları, atlı arabaları ve hatta hayvan sürüleri de olan bu kabile Bulgar çeteleri ve Rus askerlerinin baskınlarına uğraya uğraya Edirne'ye kadar ilerlerler. Romanın geri kalanı bu yol boyunca o güzelim toprakların tasviri, yol boyunca kahramanların başından geçen olaylardan oluşuyor. Romanın adını da aldığı "ocağımız sönmesin", yol boyunca kafiyeledeki Türklerin geleneği olan sürekli bir ateşi canlı tutmaktan geliyor. Ki bu ifade İstiklal Marşı'mızda da var. Yine bir Sosyal Bilgiler öğretmenin okumadan öğretmen olmaması gerektiğini düşündüğüm bir kitaptır kendisi. (K10)

Alec Ross'un Geleceğin Endüstrileri kitabını önermemdeki temel sebepler; teknolojik gelişmelerin fazlasıyla geliştiği çağımızda birçok alanın dijital versiyonu oluşturulmuş durumda. Bu eserde bu teknolojik gelişmelerin gelecekte insan hayatına nasıl etki ettiği, bu teknolojiyi kullanan insanın da dünyaya nasıl etki edebileceği üzerine çıkarımlar yer almaktadır. Dijital ortamlar için yalnızca tüketen değil üreten bir toplum oluşturabilmek için bu eserin yol gösterici olacağı kanaatindeyim. (K4)

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adayları ile yüksek lisans ve doktora öğrencilerine okuma önerileri sunulan araştırmada; akademisyenlerin önerdikleri kitaplar genel kültür, meslek bilgisi ve alan bilgisi şeklinde 3 ayrı kategori altında verilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri başta olmak üzere genel olarak öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu kitaplar incelendiğinde alan bilgisi, genel kültür ve formasyon ya da meslek bilgisi olarak tespit edilmiştir (Yıldırım, 2013). Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünde görev yapan akademisyenler çalışmaya 3 kategori içinde toplam 156 kitap önerisinde bulunmuşlardır. Kitapların lisans eğitiminde öğretmenlere ve öğretmen adaylarına, ağırlıklı olarak, Sosyal Bilgiler alanı ve Tarih disiplini ile ilgili okuma önerileri şeklinde sunulduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans eğitiminde ise lisans düzeyinden farklı olarak meslek bilgisi gerektiren, araştırma ve yöntem kitapları ağırlıklı olarak önerilmiştir. Doktora düzeyinde ise genel kültür, meslek ve alan bilgisi dağılımları neredeyse eşit olarak görülmektedir. Bu durum akademisyenlerce doktora aşamasında yazılacak tez ile ilgili okumalara yoğunlaşılması ve ilgili alanla güncel literatürün sürekli taranması olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmayı gerekli kılan temel argümanlar, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ve öğretmenlerinin okuma durumlarına dair yapılan araştırmalarda çıkan bulgular olmuştur. Kuş ve Türkyılmaz'ın (2010) araştırma bulguları sonucunda yirmiden fazla kitap okuyan öğrencilerin sayısının oranı 577 katılımcı içinde sadece %8 olarak tespit edilmiştir. Benzer sonuç ve tespitler Karaaslan (2016) tarafından da belirlenerek öğrencilere yönelik her yaş ve sınıf grubu düzeyinde okuma listeleri oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır.

Çalışmanın önemli sonuçlarından biri Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ve öğretmenlerine alan bilgisi düzeyinde akademisyenlerin (f=10) en fazla Nutuk adlı eseri önermeleri olarak görülmektedir. Altun ve Ata'nın (2008) akademisyen ve öğretmenlerden başvuru kitapları üzerine düşüncelerini sorduğu çalışmalarında da Nutuk, Sosyal Bilgiler Eğitimi için en önemli kaynaklardan biri olarak görülmüştür. Arıcı (2015), Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarına yaptığı okuma listesi çalışmasında "Türkiye'nin Maarif Davası", "Nutuk" gibi eserlerin öğretmenlerin meslek gelişiminde ve genel kültür alanında okumalarında fayda görülecek çalışmalar olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın bir diğer sonucu ise Sosyal Bilgilerin temel amacı olan iyi vatandaş yetiştirmek hedefiyle doğrudan ilgilidir. Akademisyenler vatandaşlık bilgisi ile ilgili lisans seviyesinde (f=4) kitap, yüksek lisans ve doktora kademesinde ise (f=1) kitap önermişlerdir. Yazıcı'ya (2006) göre, Sosyal Bilgilerin temel amaçlarından biri olan toplum ve ülke için bilgili vatandaşlar yetiştirme gerçeği, okuma üzerinden elde edilmesi gereken faydanın önemine dikkat çekmektedir.

Çalışmaya katılan akademisyenlerin, özellikle yüksek lisans kademesinde öğrencilerin bilimsel araştırma ve yöntem kitaplarına ağırlık vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler alanında uzman olacakların bu konu ile ilgili yeterliliklerin az olduğunu ve bu durumdan dolayı alanıyla ilgili çalışmalarını yürütürken zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle lisanstan farklı olarak yüksek lisans aşamasında akademisyenlerin en fazla önerdiği iki kaynak (f=7) ve (f=6) ile bilimsel araştırma yöntemleri kitapları olmuştur.

5. ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler Eğitimi için hazırlanan bu çalışma bizzat önerilerden oluşmasıyla ön plana çıkmış ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara ufuk açması ve katkı sunması amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğretmen adayları ve lisansüstü öğrencileri okumalarını; alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür olarak üç yönden kategorik okuma yaparak gelişimlerine katkı sunabilirler. Kategorik okumalara lisans düzeyinde başlayan bir Sosyal Bilgiler öğretmeni dengeli bir okuma dağılımıyla üç alanı da geliştirebilir. Sosyal Bilgiler öğretmen adayı, lisans döneminde kategorik okumanın merkezine alan bilgisini alarak onu meslek bilgisi ve genel kültür okumalarıyla beslemelidir. Sosyal Bilgiler öğretmeni, kategorik okumada kendini eksik hissettiği ve meslek bilgisini güçlendirecek kitaplara ağırlık vermesi beklenirken, öğrencileriyle kuracağı iletişimde bu durumun olumlu yansıtacağını göz önünde bulundurmalıdır. Sosyal Bilgiler Eğitiminde yüksek lisans yapan alan uzmanı adayları ise kategorik okumalarda meslek bilgisini merkeze alarak bilimsel araştırma ve yöntem konularında kendilerini geliştirmeleri beklenmektedir. Sosyal Bilgiler Eğitimi doktora kademesinde olan alan uzmanları için akademisyenlerin genel tavrı ulusal ve uluslararası literatürü takip etmeleri, belirleyecekleri tez konusuna yönelik okumalara yoğunlaşmaları ve alan eğitimi ile ilgili güncel makale, kitapları takip etmeleridir. Bu kademedeki öğrencilerin, okuma kültürünü geliştirmiş olmaları, disiplinler arası okumaları aşarak alan dışı okumalara da yönelmeleri tavsiye olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Altun, A. ve Ata, B. (2008). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalındaki Akademisyenlerin ve Öğretmen Adaylarının Başvuru Kitapları Üzerine Düşünceleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı. 2 27-45.
- Alver, K. (2005). Okumanın Halleri: Okumanın Sosyolojisi Üzerine. Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi. Vol. 3 Issue. 12.
- Arıcı, A. F. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Durumları (Beceri – ilgi – Alışkanlık – Eğilim). Atatürk Üniversitesi. Doktora Tezi.
- Arıcı, A. F. (2015). Türkçe Öğretmenleri / Öğretmen Adayları Ne Okumalı? – Bir "Okuma Listesi" Önerisi – Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 30 (3).
- Arıcı, A. F. (2018). Okuma Eğitimi. Pegem .
- Balcı, A. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. Pegem.
- Batur, Z., Özcan, H. Z., Sağcan, Y.C. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Eğilimlerinin İncelenmesi. Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi. 3 (1).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2020). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Pegem.
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. (Çev. Selçuk Beşir Demir) Eğitim Kitap.

- Deniz, E. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları. IRRA Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları. 3 (2).
- İnce Samur, A. Ö. (2018). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Hangi Kitaplardan Nasıl Yararlanılmalıdır. PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt. 4 Sayı. 4.
- Karaaslan, S. (2016). Türk Eğitim Politikasında Okuma Alışkanlığı. Bilgi Dünyası. 17 (1).
- Karagöz, B. (2017). Eğitimciler ve Çocuk Yazarlarının Görüşleri Bağlamında Ortaokul Öğrencileri Ne Okumalı? – Bir Liste Önerisi – Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. 705-726.
- KONDA. (2019). Türkiye Okuma Kültürü Araştırması.
- Kuş, Z. ve Türkyılmaz M. (2010). Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Durumları: (İlgi, Alışkanlık ve Okuma Stratejilerini Kullanım Düzeyleri). Türk Kütüphaneciliği 24, 1. 11-32.
- Levstik, S. L. ve Tyson, A. C. (2008). Handbook of Research in Social Studies Education. Routledge. 1-2
- Manguel, A. (2010). Okumanın Tarihi. (Çev. Füsün Elioğlu). YKY.
- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Erişim Adresi: <https://mufredat.meb.gov.tr/> 10 Ocak 2021 tarihinde erişilmiştir
- MEB. (2019). PISA 2018 Türkiye Ön Raporu. Eğitim ve Analiz Değerlendirme Raporları Serisi. No. 18
- Pala, F. (2019). Kitap Okuma Alışkanlığının Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Davranışları Üzerindeki Etkisi. Academic Platform Journal of Education and Change. 2 (2)
- Parker, W. C. (2010). Social Studies Today Research & Practice. Routledge. 3-4.
- TÜRKYAYBİR. (2019). 2019 Türkiye Kitap Pazarı Raporu.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt. 26 Sayı. 1.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin.
- Yıldırım, N. (2013). Eğitimciler için 100 Kitap Önerisi Üzerine Nitel Bir Çalışma. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 1(1).